

Lyt til invitationen

Vi skal anerkende alvoren for de unge voksne med psykiatriske diagnoser. Men vi skal også se udviklingsmulighederne. Det pointerer børne- og ungdomspsykiater Søren Hertz, der mener, at al adfærd er kommunikation – også den adfærd, vi ikke lige kan forstå.

”Vi må altid være optaget af, hvordan vi bedst muligt bidrager til udvikling. Udgangspunktet er, at udvikling er mulig,” pointerer børne- og ungdomspsykiater Søren Hertz, der bl.a. er forfatter til grundbogen *Børne- og ungdomspsykiatri – nye perspektiver og uanede muligheder*. Til daglig arbejder han sammen med en gruppe psykologer i PsykCentrum i Hillerød, hvor han og hans kolleger har børn og unge op til 21 år i behandling.

Titlen på hans bog peger på noget helt centralt i hans tilgang til dem, der søger hans hjælp som psykiater. Hertz tror på, at der er uanede muligheder for alle – også for de unge voksne med psykiatriske diagnoser, der er emnet for dagens interview.

”Vi må bevare vores nysgerrighed for at forstå, hvordan det problemfyldte også kan være det bedste, som de unge formår på det givne tidspunkt. Vi må være optaget af at forstå de værdier, som er afgørende for de unge - de temaer, som de unge er blevet fyldt op af,” siger han.

’Fuck dig!’

Søren Hertz forklarer, at det, vi ser som symptomer og problemadfærd, på mange måder er de unges overlevelsesstrategier; strategier som de har bygget op som svar på de vilkår, de har haft og den måde, som de har forstået deres liv på.

”Så når unge fx kommer ind i et misbrug, så er det vigtigt at tænke, at misbruget er en del af noget større. Misbruget er fx også et symptom på, at de unge har valgt alternative fællesskaber, fordi de er blevet for meget i tvivl om deres betydning i de almene fællesskaber,” siger Søren Hertz, der mener at vi må se al adfærd som kommunikation – også den adfærd vi ikke lige kan forstå.

”Derfor må vi være nysgerrige efter, hvad der kan forekomme som gode svar på de unges kommunikation, eller som jeg plejer at kalde det: De unges invitationer til deres omgivelser. Også når en 19-årig siger: ’Fuck dig!’ Så kan det være, at den unge er i gang med at afklare, hvor betydningsfuld andre synes, han er,” siger han og giver et par andre eksempler: Vrede kan ses som en invitation til at genetablere sin værdighed i mødet med andre, selvhad som en invitation til at have nogle at dele det svære med.

Den høje mand med det venlige smil holder indimellem nogle små pauser i sin talestrøm. Ikke fordi han ikke ved, hvad han mener. Men fordi, fornemmer man, at han har et vigtigt anliggende og gerne vil være præcis. Og lige så centralt det er for ham at pointere, at alle har uanede muligheder, lige så magtpåliggende er det for ham at understrege, at han ikke tager sig sin opgave let.

”Når man kommer til mig som psykiater, så *er* det - i hvert fald for nogle - alvorligt. Så vi agerer i et felt, hvor vi skal anerkende alvoren, men hvor vi også skal se udviklingsmulighederne,” fastslår han.

I fællesskab

Spørgsmålet er, hvordan man konkret kan hjælpe som fagperson og bidrage til, at udviklingsmulighederne bliver til at fæste lid til – også for den unge selv.

”Vi må invitere de unge ind i en proces, hvor de kan få en oplevelse af, at det, der kommer efter det problemfyldte, bliver tilstrækkeligt forskelligt fra det, der var før. Når vi møder disse unge, så må vi spørge til, hvilke erfaringer de har fra møderne med os som fagpersoner. Der er jo ikke grund til at fortsætte noget, der ikke virker! Og vi må bidrage til, at de unge får bygget hverdagserfaringer op, der giver lyst, mod og tillid til i fællesskab at finde gode veje videre,” siger han og tilføjer:

”Her er sproget vigtigt. Vi skal snakke både om alvoren *og* om de muligheder, som vi i fællesskab kan begynde at få øje på.”

Formuleringen ’i fællesskab’ er ikke tilfældig. I løbet af samtalen pointerer Søren Hertz gang på gang vigtigheden af, at man som fagperson tænker i relationer og fællesskaber. Alternativt står den enkelte alene med sin lidelse, og det fører til afmagt og følelse af skyld, pointerer han. I sit terapeutiske arbejde lægger han derfor også altid vægt på at involvere den unges forældre, støttepersoner, uddannelsesinstitutioner og sagsbehandlere.

”Hvis vi ser de unge alt for meget alene, så sender vi implicit en besked om, at det er dem, der skal forandre sig. Opgaven handler om at forstå de historier, som problemerne er indlejret i – og få alle involverede til at blive optaget af, hvad de kan bidrage med på nye måder. Vi ved, at det alt andet lige er nemmere at deltage i udvikling, når man oplever, at det ikke kun er en selv, der skal forandre sig.”

Diagnoser misforstås

Målt på diagnoser er antallet af psykisk syge unge steget markant de senere år, fx får flere og flere stillet diagnosen ADHD. Det er en udvikling, som Søren Hertz på mange måder finder problematisk, ikke mindst fordi diagnoserne i dag, mener han, har et meget individualiseret fokus.

”Da jeg i 1980’erne startede i psykiatrien, fik mange en mere uspecifik diagnose, der handlede om, at personen havde reageret på noget i deres miljø. I dag får langt de fleste en diagnose, der fokuserer på det, den enkelte ikke kan eller gør anderledes end flertallet. Diagnoserne bliver mangelbeskrivelser. Og det er et problem, for hvis vores fokus bliver alt for snævert og individuelt problemfokuseret, så havner vi let i noget, vi bedst kan kalde symptombehandling,” siger han.

”Der er så mange misforståelser: Diagnoser er ikke forklaringer, de er udelukkende beskrivelser af symptomer. Så at sige, at Oliver gør sådan og sådan, fordi han har ADHD, er det samme som at sige, at han har ADHD, fordi han opfører sig ADHD-agtigt. Det bliver en ringslutning! Diagnoserne skaber forestillinger om livslange tilstande, nogle bliver endog beskrevet som handicap. Vores ideer om, hvad der skal gøres, bliver meget reduceret, og vi risikerer at skabe selvopfyldende profetier,” advarer han og slår fast, at selve diagnosesystemet er baseret på, at man kun har diagnosen, så længe man opfylder kriterierne; når man ikke længere opfylder kriterierne, så har man ikke længere diagnosen. Diagnosen er altså et øjebliksbillede.

”Opgaven handler om at skabe nye øjebliksbilleder, som opstår i kraft af det, som vi som fagpersoner også bidrager til,” siger han og peger igen på fællesskaberne:

”Det handler langt hen ad vejen om at give de unge erfaringer med at være i udviklende fællesskaber: Det er det, der rustet dem bedst til hverdagslivet.”

Af redaktør Sanne Bertram sbe@servicestyrelsen.dk